Eugenijus SVETIKAS

BERŽORO BAŽNYČIOS ŠVENTORIAUS TYRINĖJIMAI 1998 M.

1998 m. gegužės 13 d. komisija, susidedanti iš darbuotojų, atstovaujančių UAB „Lietuvos paminklai", UAB „Telšių meistras", Plungės r. savivaldybei ir KVAD Plungės r., apžiūrėjusi Beržoro bažnyčią (AtV–552), defektiniame akte konstatavo, kad būtina tvirtinti jos pamatus. Taip pat nurodė, kad pamatų sėdimo vietose, prižiūrint archeologui, reikalinga iškasti šurfus.

Medinė Beržoro bažnyčia (Plungės r.) pastatyta 1746 m. Pagal M. Valančių, ji stovėjo kapinėse. B. Kviklys, atrodo, remdamasis Ig. Končiumi, rašė: „Įdomūs kapai, dar įdomesnė bažnyčia; čia dar tebėra senoviškas šventorius – kapai įruošti aplink bažnyčią. Manytina, kad čia seniau buvo vien kapai – toje ežerų sąsmaukoje, su nuosava koplyčia, kuri vėliau virto į bažnyčią" (žr. Kviklys B. *Mūsų Lietuva*, V., 1991, t. 4, p. 320–321). Vadinasi, po bažnyčia ir aplink ją gali būti kapų, ankstesnių nei XVIII a. II pusės kapai, o tai gali būti vertinga archeologijai, tyrinėjant christianizacijos raidą Žemaičių vyskupijoje.

Beržoro bažnyčios šventoriuje, prie Š ir P navos bei absidos kampų, iškasti 5 šurfai. Juose aptikta sulaužytų kaulų. Akivaizdu, kad tai antrinis kaulų laidojimas prie bažnyčios sienos. Matyt, čia kaulai perkelti iš kitų šventoriaus vietų. Juos galėjo aptikti kasant duobes naujiems kapams. Deja, šurfų iki įžemio negalima buvo iškasti dėl pamatų griuvimo. Taigi, stiprinant pamatus, šių šurfų vietose reikėtų pratęsti tyrinėjimus ir iškasti iki įžemio.

Eugenijus SVETIKAS

The investigation of the churchyard of Beržoras church in 1998

In 1998, in the churchyard of Beržoras church , by the northern and southern naves and corners of absida, LIH did 5 test excavations. During them fragments of broken bones were found. It is evident that it is a secondary burial moved here from another place of the churchyard. They might have been found while digging pits for new graves.

Povilas TEBELŠKIS

PALĖVENĖS VIENUOLYNO ARKLIDŽIŲ PASTATO TYRINĖJIMAI 1998 M.

Palėvenės vienuolyną (G 168 K; Kupiškio r., Noriūnų sen.) sudaro 3 korpusų 2 aukštų gyvenamasis vienuolyno pastatas bei ūkiniai pastatai: svirnas, arklidė, tvarto liekanos. Dauguma vienuolyno pastatų statyti XVIII a.

Palėvenės vienuolyno žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai jau vykdyti 1991 ir 1993 m. Jų metu daugiausia tyrinėta vienuolyno gyvenamojo pastato aplinka. 1998 m., greta kitų darbų, buvo numatyta vykdyti vieno iš ūkinių pastatų – buvusios arklidės išilginės sienos (nuo vieškelio pusės) tvirtinimo darbus. Tam reikėjo patikrinti pamatų būklę, jų gylį. Pagal SP UAB „Lietuvos paminklai" užsakymą 1998 m. gegužės mėn. vykdyti nedidelės apimties žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai. Jų metu iškasta tranšėja bei 4 šurfai.

Šurfuose Nr. 1–3 0,6–0,7 m gylyje, o šurfe Nr. 4 – 0,35–0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus užfiksuotos buvusio grindinio liekanos. Tokiame gylyje buvo žemės paviršius statant arklidžių pastatą. Jo pamatai baigiasi 0,8–1,05 m gylyje (tarp šurfų Nr. 1–2), 0,9 m gylyje – į ŠR nuo įvažiavimo vartų ir 1,25 m gylyje – šurfo Nr. 4 vietoje. Pastato pamatų viršutinė dalis mūryta iš plytų, apačia – iš akmenų. Pamatai į ŠR nuo šurfo Nr. 2 šiek tiek skiriasi nuo pamatų, esančių į PV nuo šio šurfo. Iš pastato plano matyti, kad ties pastaraja sienos dalimi, iš pastato vidaus, yra nišos, analogiškos vienuolyną supančioje tvoroje esančioms nišoms. Galimas dalykas, kad šiai pastato daliai panaudota tvora, o kita jo dalis išmūryta naujai. Matyt, dėl šios priežasties siena irsta būtent toje vietoje, kur prie pastato prijungta tvora. Iš kiemo pusės pagal pastato sieną, 0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus, yra išlikęs (tik neaišku, ar visu ilgiu) iš akmenų grįstas latakas vandeniui nutekėti nuo pastato pamatų. Latako išorinis kraštas yra 0,7 m nuo sienos, jo viršutinės dalies plotis – 0,4 m, latako dugnas – 0,4 m gylyje nuo žemės paviršiaus, paties latako gylis 17–18 cm. Tyrinėjimų metu rasta moneta (Jono Kazimiero Lenkijos 1663 m. šilingas), batų pasagėlė.

Povilas TEBELŠKIS

The investigation of stables of Palėvenė Monastery in 1998

In 1998, the foundations of stables belonging to Palėvenė Monastery (Kupiškis district) were investigated. It was established that the foundations of the stables are 0,8-1,05-m deep below the earth's surface. During the investigations, John Casimir's coin of 1663 and a shoe heel were found.